

С Т А Н О В И Щ Е

на проф. д-р Пламен Митев

за дисертационния труд на Екатерина Кирилова Михайлова

на тема „Болнично дело и здравеопазване в българските земи (1856-1878 г.)”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Възникването и развитието на модерното болнично дело в българските земи в последните предосвободенски десетилетия не е било досега обект на самостоятелно и цялостно изследване. Действително, и най-беглият библиографски преглед по темата ще покаже десетки публикации, посветени на медицинските знания и практики през епохата на Възраждането, но критичният анализ на натрупаната вече книжнина ще ни наведе на две важни констатации: Първо – досегашните проучвания са насочени преимуществено, или към историята на здравеопазването в отделни селища, или към заслугите на конкретни представители на тогавашното лекарско съсловие. Второ – преобладаващата част от авторите, проявявали интерес към болничното дело у нас през XIX в., са специалисти с медицинско образование, докато професионалните историци, занимавали се с тази проблематика, са много малко, като техните изследвания имат предимно регионален характер. Всичко това показва, че темата на труда на Екатерина Михайлова е не само дисертабилна и актуална, но и позволява да се запълни една сериозна празнота в родната историопис. И още нещо, което е отличително за рецензираната докторска теза – последователно прокарваното от докторантката разбиране, че развитието на болниците по българските земи не трябва да се разглежда самоцелно и откъснато от останалите възрожденски процеси, а като логично следствие и проява на общата модернизация в българското възрожденско общество.

Дисертацията, в обем от 326 стр., е структурирана във въведение, три глави, заключение и подробна библиография. Изложението е илюстрирано с 2 карти, 11 диаграми, 13 таблици, 7 схеми и 14 приложения. Хронологическите рамки на изследването са добре аргументирани и позволяват в детайли и в сравнителен план с други европейски страни да се проследят посоките и темповете на развитие на

болничната мрежа в българските земи. При подготовката на дисертацията Екатерина Михайлова е обработила огромен обем от информация. В работата си тя е изпозвала богат и разнообразен документален материал, както и всички достъпни публикации по темата. Текстът е написан четивно и увлекателно, а научният апарат е изготвен коректно, с точни и пълни позовавания на вече постигнатото от страна на българските и чуждите изследователи. По убедителен начин докторантката е демонстрирала уменията си за интердисциплинарен подход и комплексен анализ, за обективен и критичен прочит на историческите свидетелства, за синтезирано осмисляне и обобщено представяне на отделните факти.

Безспорно достойнство на дисертационния труд е и общоимперската рамка, в която Екатерина Михайлова поставя зараждането на модерното здравеопазване у нас. На основата на включения до момента в научно обращение документален материал, както и на вече постигнатото от съвременната османистика и балканистика, тя успява да проследи стъпка по стъпка създаването на подходящите условия в Османската империя за възприемане на опита на напредналите християнски държави (Англия, Франция, Германия, Русия) и за неговото постепенно прилагане в балканските провинции на Високата порта. Специално внимание е отделено на медицинското образование, на изграждането на карантинните служби, на изработването на нужната правна уредба за статута и управлението на различните типове болници. Открити са знаковите за османското здравеопазване реформи при управлението на Махмуд II, Абдул Меджид и Абдул Азис.

Сред конкретните приноси на дисертацията трябва да се отбележат и уеднаквяването на понятийния апарат, добре обоснованата обща класификация на болничните заведения в Румелия (държавни, дарителски, частни), обогатяването на фактологическите детайли около създаването и функционирането на болниците в Търново, Шумен, Варна, Русе. Ценни наблюдения са направени при уточняване на специфичните промени, които характеризират трудния и продължителен преход от средновековния към модерния тип болница на Балканите. Внимателният и критичен анализ на документалната информация са позволили на докторантката да изготви и подробна карта на болничната мрежа по българските земи, която прочее очертава по убедителен начин белите все още полета, които тепърва трябва да се запълват от родната ни историопис. Като важни акценти в разказите за отделните болници са

изведени медицинският персонал (лекари, хирурзи, аптекари, санитарни), болничната администрация, обслужващият персонал (гледачи, прислужници, готвачи, охрана и др.), сградният фонд, вътрешният ред. Там, където изворите податки, колкото и фрагментарни да са били те, са позволили, се изяснява произходът на финансовите постъпления за болниците, броят на пациентите, характерът на заболяванията, продължителността на престоя, заплатите на персонала.

Показателен за изследователския почерк на Екатерина Михайлова е нейният стремеж да реконструира максимално пълно всички възможни аспекти на болничното дело преди Освобождението. Това именно ѝ позволява да разкрие такива подробности за някои от болниците като легловата база, вътрешното оборудване на болничните стаи и кабинети, дневните порции за болните, тяхното седмично меню, спазването на диетичните режими, грамажа и калориите на отделните хранителни продукти.

Авторефератът отразява коректно структурата, съдържанието, основните изводи и приносите на дисертационния труд. Всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение са спазени. Докторантката се е съобразила и с основните бележки от заключителното обсъждане в катедрата по История на България. В процеса на подготовка на дисертацията си Екатерина Михайлова е участвала в четири научни конференции и в два изследователски проекта. Има три публикации по темата и един ръкопис е приет за печат. Автор и съставител е и на една дузина учебници и учебни помагала за нуждите на средното образование, а от две години е и хоноруван преподавател в Исторически факултет, който бързо спечели признанието на колегията с високопрофесионалното си и академично отношение към задълженията си.

Като отчитам конкретните научни приноси, както и цялостната изследователска и преподавателска дейност на Екатерина Кирилова Михайлова, убедено препоръчвам на Уважаемото научно жури да ѝ присъди образователната и научна степен „доктор”.

София, 17. 05. 2013 г.

проф. д-р Пламен Митев